

ΑΝΤΙΦΩΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΧΟΡΕΥΤΟΥ
ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ – ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ (1-6)

§ 1

Η αποφυγή εμπλοκής σε δίκες παρουσιάζεται ως μία ευχή και θέμα προσευχής για κάθε άνθρωπο, καθώς κανένας δεν επιθυμεί να διατρέξει οποιονδήποτε κίνδυνο που θα υπονομεύσει τη σωματική του ακεραιότητα. Ιδιαίτερος δε όταν κάποιος πολίτης, ενώ είναι αθώος, αναγκαστικά παραπέμπεται στο δικαστήριο είναι σημαντικό για τη σωτηρία του ίδιου να έχει πλήρη συνείδηση της αθωότητάς του. Ο ομιλητής εστιάζει στο θέμα της τύχης που μπορεί να οδηγήσει κάποιον αθώο στο δικαστήριο, υπονοώντας ότι ο ίδιος αδίκως βρίσκεται στη θέση του κατηγορουμένου, καθώς έχει πλήρη γνώση της αθωότητάς του.

Η αρχή του λόγου του κατηγορουμένου στοχεύει στο να κερδίσει την εύνοια των δικαστών με την επίκληση συμπάθειας προς τους αθώους πολίτες που αδίκως εμπλέκονται σε δίκες εξαιτίας απρόβλεπτων παραγόντων, όπως η τύχη. Πρόκειται για μια ανθρώπινη αξία, τη διαφύλαξη της σωματικής ασφάλειας που κάθε πολίτης οφείλει να εξασφαλίζει από την πόλη, η οποία είναι πιθανό να βάλλεται από αστάθμητους παράγοντες. Έτσι, η αξία αυτή αφορά όλους τους πολίτες και τους ίδιους τους δικαστές και η επίκληση στην αξία αυτή εκ μέρους του κατηγορουμένου θέτει το ζήτημα της απονομής της δικαιοσύνης και προκαταλαμβάνει έτσι το δικαστήριο υπέρ της δικής του αμήχανης θέσης και ενδεχομένως της ιδιαιτερότητας της υπόθεσης φόνου που εκδικάζεται.

§ 2

Έπαινος της ισχύος, της αρτιότητας και της μονιμότητας των νόμων ανθρωποκτονίας και επίκληση στην χρησιμοποίηση και εφαρμογή τους από τους δικαστές στη συγκεκριμένη υπόθεση.

§ 3

Το έργο των δικαστών σε υποθέσεις ανθρωποκτονίας, ιδιαίτερος δε έναντι των κατηγορουμένων, είναι πολύ σοβαρό και αποφασιστικό, καθώς η απόφαση είναι τελεσίδικη (κάτι που ισχύει άλλωστε σε κάθε δίκη ηλιαστικού δικαστηρίου στην Αθήνα) και έχει ουσιαστικά μεγαλύτερη ισχύ από την ίδια τη δικαιοσύνη και την αλήθεια.

§ 4-5

Ο ομιλητής δίνει έμφαση στις συνέπειες της απόφασης των δικαστών σε υποθέσεις ανθρωποκτονίας, καθώς ακόμα κι αν κάποιος αθώος καταδικασθεί σε θάνατο ή σε ατιμία δεν μπορεί να κάνει τίποτα άλλο παρά να υποστεί τη συγκεκριμένη απόφαση.

§ 6

Με αναφορά στις ιδιαιτερότητες μιας δίκης φόνου που εμπεριέχει θυσίες, ορκωμοσία, διακηρύξεις αφαίρεσης πολιτικών δικαιωμάτων, ο ομιλητής τονίζει ότι ο κατηγορος δεν φέρει ευθύνη γιατί δεν σχετίζεται με την πιθανή τιμωρία του κατηγορουμένου, αλλά οι δικαστές είναι αυτοί που έχουν όχι μόνο την ευθύνη αλλά επίσης και την υποχρέωση να εφαρμόσουν τους νόμους για τη σωστή λειτουργία της δικαιοσύνης.

ΠΡΟΘΕΣΙΣ (7-10)

Στο τμήμα αυτό παρουσιάζει ο ομιλητής τις θέσεις της κατηγορίας και της απολογίας που εδόθησαν υπό όρκο και προσπαθεί να προκαταλάβει τους δικαστές για τα κίνητρα των αντιπάλων του. Ο ομιλητής προβάλλει ως κίνητρο του κατηγορούμενου στη μήνυσή του όχι την ευσέβεια και τη δικαιοσύνη αλλά τη διαβολή και την εξαπάτηση των δικαστών. Αποδίδει μηχανορραφίες και ψευδείς κατηγορίες εναντίον του στη δημόσια ζωή, παραβιάζοντας τον νόμο που περιορίζει την κατηγορία για θέματα που αφορούν αποκλειστικά και μόνο την ανθρωποκτονία, και χωρίς να χρησιμοποιεί σχετικές αποδείξεις.

ΠΡΩΤΗ ΔΙΗΓΗΣΙΣ (11-14)

Σε μία πρώτη αφήγηση της ιστορίας της χορηγίας, ο ομιλητής, του οποίου το όνομα δεν μας είναι γνωστό. Όταν ο ομιλητής ανέλαβε την χορηγία στα Θαργήλια με ποιητή τον Παντακλή, οργάνωσε τον χορό με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Χρησιμοποίησε τον πιο κατάλληλο χώρο του σπιτιού, που είχε και παλαιότερα χρησιμοποιηθεί για τον ίδιο σκοπό, και συγκέντρωσε τους νέους για τον χορό χωρίς να ζητάει εγγυήσεις αλλά στηριζόμενος στην καλή διάθεση των γονιών τους και των ίδιων. Στη συνέχεια, επειδή ο ίδιος ήταν απασχολημένος με υποθέσεις εισαγγελίας εναντίον δύο αξιωματούχων, του Αριστίωνα και του Φιλίνου, ανέθεσε σε υπεύθυνους και αποδεκτούς πολίτες τη φροντίδα του χορού, ανάμεσα στους οποίους τον γαμπρό του, δύο άντρες από καθεμία φυλή, την Ερεχθίδα και την Κεκροπίδα, που εμπλέκονταν στην χορηγία και τέλος έναν ακόμα υπεύθυνο για να αγοράζει ό,τι χρειαζόταν για τη χορηγία.

Με την λεπτομερή αυτή αναφορά στην ανάθεση αρμοδιοτήτων σε συγκεκριμένα και κατάλληλα άτομα, ο ομιλητής επιτυγχάνει να δημιουργήσει μια θετική εντύπωση για τον ίδιο, καθώς παρουσιάζεται υπεύθυνος, διαλεκτικός, ευγενής στη συνεννόηση με όλους και τέλος υπεύθυνος πολίτης έχοντας αναλάβει τον ρόλο του εθελοντή κατηγορούμενου για υποθέσεις που αφορούν το συμφέρον της πόλης και του δημοκρατικού πολιτεύματος.

ΠΙΣΤΕΙΣ – ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΣΚΕΥΗ (15-19)

Ο ομιλητής αποποιείται οποιασδήποτε ευθύνης για τον θάνατο του νέου, ονόματι Διοδότου, με βάση το γεγονός ότι ο ίδιος ούτε ζήτησε, ούτε ανάγκασε, ούτε του έδωσε το φάρμακο, ούτε καν ήταν παρών στο συμβάν. Από την άλλη πλευρά δεν καθιστά υπεύθυνο για τον θάνατό του και κανέναν άλλον παρά μόνο την τύχη (15-16).

Είναι γεγονός ότι δεν ακούμε τίποτα για τον τρόπο με τον οποίο πέθανε ο Διοδότος, ούτε τι είδους φάρμακο ήταν αυτό που ήπιε, ούτε καν ποιος του το έδωσε και υπό ποιες συνθήκες. Ενδεχομένως, ο κατηγορούμενος να είχε αναφέρει κάτι πιο συγκεκριμένο και ο κατηγορούμενος να είναι σκοπίμως ασαφής ως προς τις λεπτομέρειες αυτές γιατί τον ενοχοποιούν ή ίσως και να μην δόθηκαν καν. Μπορούμε να εικάσουμε ότι το φάρμακο δεν δόθηκε με σκοπό τον θάνατο του Διοδότου, αλλά την θεραπεία κάποιου προβλήματος υγείας του, το οποίο προφανώς προκάλεσε τον θάνατό του.

Το θέμα που τίθεται εδώ είναι ποιος είναι ο υπεύθυνος για την υγεία και την ασφάλεια του Διοδότου; Προκειμένου να αποδείξει την αθωότητά του ο κατηγορούμενος, επιχειρεί να καταδείξει ότι ο ίδιος δεν είχε απολύτως καμία σχέση.

Σύμφωνα με την ένορκη κατηγορία, όπως αναφέρει ο ομιλητής (17), ο κατηγορος ισχυρίζεται ότι ο χορηγός σκότωσε τον Διόδοτο ως ηθικός αυτουργός (διωμόσαντο με **αποκτείναι Διόδοτον βουλεύσαντα**) βασιζόμενος στο ότι ένοχος του θανάτου θεωρείται αυτός ο οποίος που ζήτησε, έδωσε ή ανάγκασε τον νέο να πει το φάρμακο. Η αιτιολόγηση ίσως να αποτελεί ρητορική ερμηνεία του ομιλητή και όχι μέρος της κατηγορίας, η οποία δείχνει να σχετίζεται με το αδίκημα της βούλευσης, με την ερμηνεία της ηθικής αυτουργίας. Ο ομιλητής σκοπίμως αποφεύγει να απαντήσει στο νομικό ζήτημα της βούλευσης και επικεντρώνεται στις συγκεκριμένες αποφάνσεις ενοχής για να απορρίψει μία-μία απ' αυτές ώστε να αποδείξει ότι δεν είναι ένοχος (18).

Βέβαιο είναι ότι ο χορηγός δεν κατηγορείται για προμελέτη ή προπαρασκευή (19: «μη εκ προνοίας μηδ' εκ παρασκευής») και βασιζόμενος σ' αυτό ο χορηγός επιστρατεύεται το ζήτημα των αποδείξεων μέσω της διαθεσιμότητας πολλών μαρτύρων που ήταν παρόντες και οι οποίοι θα μπορούσαν να επιβεβαιώσουν ακριβώς το σημείο αυτό, ότι δηλαδή δεν υπήρχε προμελέτη ούτε ήταν ο ίδιος παρών στο όλο περιστατικό.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΔΙΗΓΗΣΙΣ (20-24:ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΦΙΛΟΚΡΑΤΗ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΧΟΡΗΓΟΥ)

Στο τμήμα αυτό ο χορηγός εξηγεί σε ποιες συνθήκες έγινε η πρώτη μήνυση του εναντίον του για τον φόνο του Διοδότου. Συγκεκριμένα, ενώ είχαν περάσει οι πρώτες δύο ημέρες που είχε πεθάνει ο Διόδοτος και ήταν εκτεθειμένος στο σπίτι του, όπου και είχε πάει ο ίδιος ο χορηγός με την απόλυτη συναίνεση της οικογένειάς του, την ημέρα της κηδείας του, και προτού καν επιστρέψουν οι συγγενείς στην οικία για τις καθιερωμένες τελετές κάθαρσης, ο Φιλοκράτης, αδελφός του Διοδότου, εμφανίστηκε στην Ηλιαία των θεσμοθετών για να καταγγείλει τον χορηγό ως ένοχο επειδή ανάγκασε τον Διόδοτο να πει το φάρμακο και μάλιστα ήταν η παραμονή της ημέρας που θα εμφανιζόταν ο χορηγός στο δικαστήριο με εισαγγελία εναντίον αξιωματούχων (20-21). Ο χορηγός θέλοντας να δημιουργήσει την εντύπωση ότι ο αντίπαλός του αποσκοπούσε ουσιαστικά να τον παγιδεύσει σε μια συγκεκριμένη περίπτωση που είχε να κάνει με μία σοβαρή δημόσια δίκη, επικαλείται το θέμα του ελέγχου της υπόθεσης. Προκαλεί ενώπιον των θεσμοθετών και των δικαστών τον αντίπαλό του να κληθούν ως μάρτυρες όλοι όσοι παρευρίσκονταν, ελεύθεροι και δούλοι, γεροντότεροι και νεότεροι (22-24).

ΠΙΣΤΕΙΣ (25-32: ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ – ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΙΚΟΣ)

Ο κατηγορούμενος χρησιμοποιεί επιχειρήματα κατά το εικός σχετικά με τη δυνατότητα διεξαγωγής ελέγχου της υπόθεσης με την παρουσίαση μαρτυρικών καταθέσεων. Διαχωρίζει τη σημασία της μαρτυρικής κατάθεσης ελευθέρων και δούλων, προκειμένου να διαπιστωθεί η αλήθεια των ενόρκων δηλώσεων των διαδίκων. Δίνει έμφαση στη δική του πρόκληση να παράσχει τους δικούς του δούλους ως μάρτυρες αλλά και την προθυμία του να εξασφαλίσει και δούλους άλλων πολιτών που ήταν παρόντες. Με ειρωνεία σχολιάζει το γεγονός ότι οι κατηγοροι δεν ήθελαν να διαπιστωθεί η αλήθεια, κάτι που θα τους συνέφερε εφ' όσον ισχυρίζονται ότι έχουν αδικηθεί ενώ ο ίδιος, αν και κατηγορούμενος, δεν δίσταζε να αποκαλυφθούν όλα τα υπάρχοντα και διαθέσιμα στοιχεία (25-26). Στη συνέχεια αντιστρέφει την πρόκληση για μαρτυρικές καταθέσεις και ισχυρίζεται με επιχειρήματα κατά το εικός ότι σε περίπτωση που ο κατηγορος τον είχε προκαλέσει να προσκαλέσει μάρτυρες κι ο ίδιος αρνιόταν τότε θα χρησιμοποιούσε την άρνησή του για να αποδείξει την αλήθεια της κατηγορίας (27-28), καταλήγοντας ότι είναι φοβερό να επικαλούνται την αλήθεια ή το

ψεύδος των μαρτύρων ανάλογα με τα συμφέροντά τους (29). Ολοκληρώνοντας τις πίστεις περί μαρτυρικών καταθέσεων, ο ομιλητής παρουσιάζει τον σωστό τρόπο ελέγχου και εξηγεί ότι εκτός από τα όσα λέει κάποιος, χρειάζονται μάρτυρες για να τα επιβεβαιώσουν αλλά και έργα ως τεκμήρια για αυτά που επιβεβαιώνουν οι μάρτυρες. Με τον τρόπο αυτό, υποστηρίζει ότι αυτός είχε όλα τα μέσα για να εξασφαλίσει τον καλύτερο δυνατό έλεγχο, τον οποίο δεν έκαναν δεκτό οι αντίπαλοί του, γεγονός που τους καθιστά τους ίδιους τους καλύτερους δυνατούς μάρτυρες για τον ίδιο και την υπόθεσή του (30-32).

Με την επιχειρηματολογία περί μαρτύρων και καταθέσεων, ο ομιλητής δημιουργεί την εντύπωση ότι η δική του υπόθεση μπορεί και έχει αποδειχθεί με πολλά στοιχεία, ενώ οι αντίπαλοι δεν θέλησαν να τα χρησιμοποιήσουν τα διαθέσιμα στοιχεία για να φανεί πώς είχαν αδικηθεί από τον χορηγό, γεγονός που τους καθιστά σε πιο αδύναμη θέση ενώπιον των δικαστών.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΔΙΗΓΗΣΙΣ ΣΥΝΕΧΕΙΑ (33-45 : Εισαγγελίες του χορηγού εναντίον αξιωματούχων, κίνητρα για την πρώτη καταγγελία για δίκη φόνου, συνδιαλλαγή, δεύτερη καταγγελία για δίκη φόνου / κατηγοροι ως συκοφάντες)

Σε μια δεύτερη διήγηση επανέρχεται ο χορηγός στο σημείο της πρώτης μήνυσης, όταν την ημέρα της κηδείας του Διόδοτου, ο Φιλοκράτης αδελφός του έκανε μήνυση εναντίον του χορηγού για φόνο. Μετά από μια μεγάλη παρέκβαση επιχειρημάτων κατά το εικός αναφορικά με τη διαθεσιμότητα μαρτυρικών καταθέσεων για έλεγχο που ποτέ δεν έγινε για να επαληθευτεί το αν ήταν όντως αίτιος του φόνου του Διοδότου, ο χορηγός ανοιχτά και λεπτομερώς αναφέρεται στα κίνητρα του Φιλοκράτη και του αποδίδει δωροδοκία από τους πολιτικούς του αντιπάλους, τέσσερις αξιωματούχους που είχαν καταχραστεί δημόσια χρήματα, τους οποίους είχε ο χορηγός μηνύσει με εισαγγελία. Την παραμονή της πρώτης δίκης ο Φιλοκράτης, έχοντας πάρει χρήματα απ' αυτούς, κατήγγειλε τον χορηγό ως φονέα του αδελφού του έτσι ώστε να του αφαιρεθούν τα πολιτικά δικαιώματα και να μην μπορεί να τους καταγγείλει ως κατηγορος στη δίκη και να σωθούν αφού κανένας άλλος εκτός από τον χορηγό δεν ήταν σε θέση να παρουσιάσει αποδεικτικά στοιχεία (33-37).

Εν ολίγοις, ο χορηγός παρουσιάζεται αφ' ενός ως θύμα καθαρής συκοφαντίας, ως θύμα πολιτικών αξιωματούχων που δρούσαν εις βάρος της πόλης και ως εθελοντής μηνυτής που κινούσε την εισαγγελία προκειμένου να εξυπηρετήσει το συμφέρον της πόλης. Από άποψη ηθοποιίας, ο χορηγός έως τώρα έχει παρουσιαστεί ως ένας πλούσιος πολίτης που προσφέρει τις υπηρεσίες του στην πόλη, π.χ. επανειλημμένως χορηγία και ταυτόχρονα ένας νομοταγής εθελοντής κατηγορος που ενεργεί προς όφελος της πόλης με την νομική διαδικασία της εισαγγελίας. Από την άλλη πλευρά, ο κατηγορος εμφανίζεται ως συκοφάντης, μηνυτής μετά από δωροδοκία και ψεύτης.

Η μήνυση για δίκη φόνου δεν έγινε αποδεκτή από τον βασιλέα λόγω έλλειψης χρόνου στη θητεία του, έτσι μπόρεσε ο χορηγός να παραστεί στη δίκη εισαγγελίας και να πετύχει την καταδίκη όλων των πολιτικών αξιωματούχων και την επιβολή μεγάλου προστίμου. Έχοντας μείνει ουσιαστικά ξεκρέμαστος ο Φιλοκράτης μετά την καταδίκη αυτών που θα του έδιναν χρήματα, και ενδεχομένως φοβούμενος αλλά και θέλοντας να εκμεταλλευτεί τον χορηγό, ζήτησε απ' αυτόν και τους φίλους του να κάνουν ένα είδος συνδιαλλαγής. Δέχτηκε ο

χορηγός, ενώπιον μαρτύρων, μπροστά στο θεό της Αθηνάς. Στη συνέχεια και όταν ήταν βουλευτής ο χορηγός – μια ιδιότητα και θέση που φανερώνει ένα υψηλό αξίωμα και δύναμη για τον χορηγό, ο Φιλοκράτης τον συναναστρεφόταν και πήγαινε μαζί του στη βουλή και έστεκε δίπλα του όταν μιλούσε και του απευθυνόταν με το μικρό του όνομα (37-41).

Ο ομιλητής τονίζει την οικειότητα του Φιλοκράτη προς το πρόσωπό του προκειμένου να αποδείξει τα κίνητρό του για τη δεύτερη μήνυση που του υπέβαλε για φόνο, μια οικειότητα που όπως θα ισχυριστεί και αργότερα αποδεικνύει ότι η συναναστροφή του Φιλοκράτη με τον χορηγό δείχνει ότι ο Φιλοκράτης σίγουρα δεν μπορούσε να τον θεωρεί ένοχο για τον φόνο του Διόδοτου. Σίγουρα όμως και ο χορηγός του επέτρεπε μια τέτοιου είδους σχέση και οικειότητα, ιδιαιτέρως δε στη Βουλή, και εύλογα θα μπορούσε κάποιος να αναρωτηθεί μήπως σκοπίμως ο χορηγός δημιουργεί μια σχέση οικειότητας με τον Φιλοκράτη, ώστε να μπορέσει εκ των υστέρων να αμφισβητήσει την αλήθεια της κατηγορίας του για φόνο; Σε κάθε περίπτωση αυτή η φιλία μεταξύ χορηγού και Φιλοκράτη εγείρει πολλά ερωτήματα ως προς τους λόγους για τους οποίους δημιουργήθηκε. Ίσως ο Φιλοκράτης να ήταν καιροσκοπός και να προσπαθούσε να επωφεληθεί από τη θέση και την εξουσία του χορηγού. Ίσως ο χορηγός να ενθάρρυνε αυτή τη φιλία για να επωφεληθεί και ο ίδιος αργότερα σε περίπτωση που κατηγορούνταν για φόνο.

Στη συνέχεια ο χορηγός επιχειρεί να ανατρέψει τον ισχυρισμό του κατηγορού ότι ο βασιλεύς αρχικώς δεν είχε κάνει αποδεκτή τη μήνυση για φόνο επειδή είχε συνεννοηθεί με τον χορηγό και το έκανε επίτηδες για να τον εξυπηρετήσει (42-45). Έτσι, εξηγεί ο χορηγός ότι είχαν μείνει μόνο 2 μήνες από την θητεία του βασιλιά και δεν μπορούσε να δεχτεί την καταγγελία για φόνο εφ' όσον δεν είχε τον προαπαιτούμενο χρόνο των τριών μηνών, εντός των οποίων θα έπρεπε να γίνει μια προανάκριση κάθε μήνα. Ο κατηγορός θα μπορούσε να είχε καταγγείλει τον βασιλέα κατά την εύθυστά του, κάτι που είχε κάνει στην εύθυστα άλλων αξιωματούχων. Δεν το έκανε όμως, άρα δεν μπορούσε να τον καταγγείλει επειδή δεν είχε κάνει καμιά παρανομία ο βασιλιάς (43). Όσον δε αφορά τη δεύτερη καταγγελία για φόνο που έκανε ο Φιλοκράτης στον επόμενο βασιλέα, δεν την έκανε αμέσως με το που ανέλαβε ο επόμενος βασιλεύς αλλά πέρασαν πάνω από 50 ημέρες για να κάνει την διακήρυξη εναντίον του χορηγού (44). Ο υπαινιγμός περί καθυστέρησης της μήνυσης για φόνο εναντίον του υπονοεί ότι δεν είχε σκοπό τότε να κάνει ο Φιλοκράτης μήνυση και ότι συνεπώς μάλλον ψεύδεται και συκοφαντεί τον χορηγό. Αυτό επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι ο Φιλοκράτης τον έβλεπε τον χορηγό να βρίσκεται στη Βουλή και ως βουλευτής να συμμετάσχει σε όλες τις θυσίες και τελετές και δεν έκανε τίποτα για να τον αποκλείσει απ' αυτές τις ενασχολήσεις (45).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ (46-51: επίθεση εναντίον των κινήτρων και του ήθους των κατηγορών)

Ο επίλογος κλείνει με μία επίθεση εναντίον του ήθους των κατηγορών. Η λογική ερώτηση που θα έκανε κάποιος είναι γιατί δεν τον κατήγγειλαν αμέσως όταν μπορούσαν αλλά πολύ περισσότερο γιατί αφού τον θεωρούσαν φονέα του Διόδοτου τον συναναστρέφονταν και τον έκαναν παρέα δημόσια στη Βουλή και ιδιωτικά στο σπίτι τους; Το επιχείρημα αυτό αν και δεν αποδεικνύει κατά πόσο είναι ή όχι ο ηθικός αυτουργός ο χορηγός για τον θάνατο του Διόδοτου, είναι όμως πειστικό γιατί βασίζεται στις ηθικές και θρησκευτικές αξίες περί

ανθρωποκτονίας, σύμφωνα με τις οποίες λόγω του κινδύνου μιάσματος δεν είναι θεμιτό να συναναστρέφεται κάθε πολίτης έναν ύποπτο για φόνο. Έτσι, κατηγορεί τους κατηγορούς ως τους πιο άθλιους και άνομους των πολιτών, λόγω της συμπεριφοράς τους αυτής, να ενεργούν άλλοτε σαν να ήταν ο χορηγός υπεύθυνος του φόνου του Διόδοτου κι άλλο σαν να μην ήταν, ανάλογα με τα συμφέροντά τους κι ανάλογα με τον τρόπο που τους καθοδηγούσαν άλλοι. Έτσι, καταλήγει ότι πρόκειται για συκοφάντες και απατεώνες, που έχουν έρθει στη δίκη αυτή για να εξαπατήσουν τους δικαστές και που θα πήγαιναν με μεγάλη ευκολία σε κάθε δικαστήριο ενώπιον οποιωνδήποτε δικαστών, για να τους εξαπατήσουν προκειμένου να εξυπηρετήσουν τα δικά τους συμφέροντα. Υπενθυμίζει ο χορηγός ότι ο ίδιος έχει αποδείξεις και επαρκώς και τεκμηριωμένη υποστηρίζει την αθωότητά του.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ο κατηγορούμενος είναι ένας πλούσιος Αθηναίος, χορηγός σε περισσότερες από μία περιπτώσεις, νικητής σε εισαγγελίες και βουλευτής. Ο κατήγορος φαίνεται μάλλον να είναι φτωχός και καιροσκόπος, αφού κινείται με βάση τα χρήματα που του δίνουν για να κάνει μηνύσεις. Η κατηγορία αφορά την ηθική αυτουργία για τον θάνατο του Διόδοτου. Είναι εμφανές και εύκολο να αποδειχθεί ότι ο χορηγός δεν έχει καμία σχέση με το φάρμακο που ήπιε ο Διόδοτος, άρα υποστηρίζει ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ένοχος για τον θάνατό του. Ως χορηγός όμως θα είχε την ευθύνη της ασφάλειας των μελών του χορού του που διέμεναν στο σπίτι του, κι αυτό, τουλάχιστον σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα, θα τον καθιστούσε υπεύθυνο για οτιδήποτε τους συνέβαινε κατά τη διάρκεια της εξάσκησης τους στον χορό. Στη συγκεκριμένη περίπτωση αυτό αποδίδεται στην τύχη, ένας παράγοντας που από μόνος του δεν μπορεί να αποδειχθεί ούτε να αιτιολογήσει έναν θάνατο. Θα μπορούσε να θεωρηθεί αμέλεια ή ηθική αυτουργία και ως τέτοιο το αδίκημα θα πήγαινε στο Παλλάδιο, όπου προφανώς και γίνεται η δίκη. Ο χορηγός εστιάζει στα κίνητρα των αντιπάλων του με αφορμή τη δίωξή του εναντίον πολιτικών αξιωματούχων τους οποίους μάλιστα οι δικαστές καταδίκασαν για να αποφύγει την απάντηση στο αδίκημα για το οποίο κατηγορείται.

**Ελένη Βολονάκη, Μόνιμη Επίκουρη Καθηγήτρια
Τμήμα Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
Νοέμβριος 2020**